

Begraafplaatsenbeleid 2020-2030

Voorwoord

Het bieden van een laatste rustplaats is voor veel nabestaanden een belangrijk onderdeel van het rouwproces. De begraafplaats is één van de plekken waar nabestaanden hun geliefden nog vele jaren kunnen herdenken.

Naast de emotie is de begraafplaats een locatie die beheerd en onderhouden moet worden. Hiervoor zijn financiële middelen nodig. Nabestaanden betalen mee aan deze kosten door middel van leges en grafrechten. Dit zakelijke deel van de begraafplaats moet ook geregeld worden.

Met dit beleid zoeken we naar een toekomstbestendige balans tussen de emotie en de zakelijke kant van de begraafplaats. Hoe kunnen we aan de ene kant ruimte geven aan nabestaanden om op een persoonlijke manier een geliefde een laatste rustplaats te bieden. Terwijl we aan de andere kant de het beheer en de kosten op een goede manier regelen.

Jan Schipper

wethouder

Rebenscheidtombe Smilde

Samenvatting

Begin 2019 heeft het college besloten om het begraafplaatsenbeleid opnieuw vorm te geven. Het vorige beleidsplan is in 2004 vastgesteld en aan vernieuwing toe. De voorgestelde maatregelen zijn inmiddels uitgevoerd en zijn onderdeel van het reguliere onderhoud geworden.

Dit beleid is een voortzetting van de ingezette lijn op weg naar toekomstbestendige begraafplaatsen over 10 tot 20 jaar. Het uiteindelijke doel is het circulair gebruiken van de begraafplaats met een hogere kostendekking zonder de kosten buitenproportioneel te verhogen.

Verlopen grafrechten

We gaan aan de slag met de algemene graven en graven voor onbepaalde tijd met verlopen rechten. Deze graven zijn eigendom (geworden) van de gemeente. Deze graven genereren geen inkomsten (meer) maar drukken wel op de onderhoudskosten. Voordat de grafbedekking wordt verwijderd komt er een oproep voor nabestaanden om zich te melden. Er komt een overgangsregeling (coulance) voor deze graven. We geven nabestaande eenmalig de gelegenheid om algemene graven of grafrechten voor onbepaalde tijd met verlopen rechten 10 jaar kosteloos op naam te krijgen als graf voor bepaalde tijd. Na die 10 jaar kan er verlengd worden of afstand van worden gedaan. Indien nabestaanden de grafrechten niet verlengen verwijdert de gemeente grafbedekking en ruimt op termijn het graf om het opnieuw uit te geven.

Overcapaciteit op de begraafplaats

De landelijke trends laten zien dat er steeds minder begraven wordt en dat men vaker kiest voor een crematie. Deze ontwikkeling leidt samen met het ruimen tot overcapaciteit op de begraafplaatsen. Delen van de begraafplaats worden op deze manier overbodig maar moeten we wel onderhouden. Om deze redenen gaan we de begraafplaatsen aanpassen aan de behoefte.

Onderhoud begraafplaatsen

Het karakter en de uitstraling van de begraafplaatsen vinden wij belangrijk. De begraafplaatsen worden op een hoog niveau onderhouden en liggen er goed bij. Waar het mogelijk is gaan we, met behoud van het karakter en de uitstraling, arbeidsintensieve groenelementen omvormen. Door het aandeel huurgraven met een rechthebbende te verhogen willen we verwaarlozing en verval van graven voorkomen.

Verlengen

Het verlengen van een graf maken we laagdrempelig. Het verzoek tot verlengen van een graf komt na een aantal jaren vaak onverwacht. Om verlengen makkelijker te maken, willen we de leges voor het verlengen verlagen. Daarnaast wordt het mogelijk om grafrechten voor 5 jaar te verlengen en in jaarlijkse termijnen te betalen.

Verbreden aanbod

Er wordt meer mogelijk op de bestaande begraafplaatsen. Hierbij gaat het om meer mogelijkheden op de natuurbegraafplaats Witteveen en het realiseren van een natuurbegraafplaats in Hijken. Er komen meer mogelijkheden voor bijzondere gedenktekens en gedenkplekken. Daarnaast maken we bovengronds begraven mogelijk. Zo spelen we in op de wensen van opdrachtgevers en nabestaanden en de ontwikkelingen in de maatschappij.

Inhoudsopgave

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

1.2. Leeswijzer

2. Huidige situatie

2.1. Regelgeving en beleid

2.2. Geldende verordeningen

2.3. Begraafplaatsen Midden-Drenthe

2.4. Asbestemming

2.5. Aula's

2.6. Grafrechten

2.6.1. Grafrechten voor bepaalde tijd

2.6.2. Algemene graven

2.6.3. Graven voor onbepaalde tijd

2.7. Bijzondere graven

2.7.1. Oorlogsgraven en gedenktekens

2.7.2. Rebenscheidttombe

2.8. Taakverdeling intern

3. Evaluatie nota begraafplaatsen 2004

3.1. Kostendekking

- 3.2. Capaciteit begraafplaatsen
- 3.3. Verwijdering grafbedekking en ruimen graven
- 3.4. Wensen begraafplaatsen Drijber, Nieuw-Balinge en islamitische begraafplaats
- 3.5. Aansprakelijkheid slecht onderhouden graven
- 3.6. Harmonisering aula's
- 3.7. Informatievoorziening
- 3.8. Landelijke trends en ontwikkelingen

4. Visie begraafplaatsenbeleid 2020-2030

- 4.1. Toekomstbestendige begraafplaatsen
- 4.2. Wettelijke verplichting
- 4.3. Capaciteit
- 4.4. Kostendekkendheid
- 4.5. Kosten verlagen
- 4.6. Leges
- 4.7. Herzien leges overige diensten
- 4.8. Gemeentelijke uitvaart
- 4.9. Begraven op particuliere grond
- 4.10. Wensen begrafenis-, uitvaart en aulaverenigingen
- 4.11. Historische en opvallende grafbedekking
- 4.12. Communicatie

5. Uitvoering

- 5.1 Aanpassen verordeningen
- 5.2 Verwijderen grafbedekking en ruimen
- 5.3 Financiën

Bijlagen

- Bijlage 1: Begripsomschrijvingen
- Bijlage 2: Begraafplaatsen Midden-Drenthe
- Bijlage 3: Mogelijkheden per begraafplaats
- Bijlage 4: Capaciteit per begraafplaats
- Bijlage 5: Begraafplaatsen met uitgegeven grafrechten

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Begin 2019 heeft het college besloten om het begraafplaatsenbeleid opnieuw vorm te geven. Het vorige beleidsplan is in 2004 vastgesteld en verouderd. De voorgestelde maatregelen zijn inmiddels uitgevoerd en zijn onderdeel van het reguliere onderhoud geworden.

In 2004 is de nota begraafplaatsen vastgesteld. Inmiddels zijn we 15 jaar verder en is er op het gebied van begraven en asbestemming veel veranderd. Landelijke trends zoals de verhouding tussen begraven en cremieren is de afgelopen jaren veranderd. Deze trends hebben gevolgen voor de inkomsten, kostendekking en dienstverlening. Ondanks dat er jaarlijks meer personen overlijden, neemt het aantal begravingen en bijzettingen niet toe. Er is zelfs een lichte afname te zien. Hierdoor blijft de kostendekking van de begraafplaats een punt van zorg. Het betekent dat een steeds kleinere groep nabestaanden de kosten van begraafplaatsen moeten dragen.

Het college heeft in het coalitieakkoord 2018-2022 aangegeven dat er naar het begraafplaatsenbeleid gekeken moet worden in relatie tot de leges en de kostendekking van de begraafplaatsen. Daarnaast is er eind 2016 en begin 2017 van gedachten gewisseld met de begraaf- en uitvaartverenigingen over het aantrekkelijk houden van de begraafplaatsen als gedenkplaats. Deze gesprekken hebben ideeën en wensen opgeleverd. Deze wensen zijn zoveel mogelijk meegenomen in dit beleid.

Deze nota is geschreven om handvatten te geven en keuzes te maken zodat er in toekomst een gezonde begraafplaatsexploitatie mogelijk is zonder dat de kosten op de gemeente of de nabestaanden wordt afgewend. Daarbij wil de gemeente zoveel mogelijk aansluiten bij de wensen van onze inwoners en de begrafenis-, uitvaart en aulaverenigingen.

1.2 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven we de huidige situatie met betrekking tot de begraafplaatsen in de gemeente Midden-Drenthe. Welke regels gelden er, welke begraafplaatsen zijn er en hoe beheren we deze? In hoofdstuk 3 evalueren we het beleid uit 2004 en kijken we naar de resultaten. In hoofdstuk 4 kijken we naar de visie voor een toekomstbestendig begraafplaatsenbeleid voor de periode 2020-2030. In dit hoofdstuk beschrijven we de koers voor de komende 10 jaar op basis van de landelijke trends en ontwikkelingen, de leges en kostendekking en ten aanzien van dienstverlening. In hoofdstuk 5 gaan we in op de uitvoering van het beleid. Wat zijn de gevolgen voor de geldende verordeningen en welke investeringen en projecten zijn nodig? Ook kijken we in dit hoofdstuk naar de planning van de projecten.

2. Huidige situatie

2.1 Regelgeving en beleid

De Wet op de lijkbezorging is in 1991 is vastgesteld. Het doel van deze wet is om goed te regelen wat er met een lichaam van een overleden persoon moet gebeuren na een overlijden. Nabestaanden hebben

in Nederland twee keuzes: begraven of cremen. In deze wet zijn de regels en procedures beschreven rond het overlijden en daarna.

Op grond van artikel 33 van de Wet op de lijkbezorging moet een gemeente ten minste één begraafplaats hebben. Deze wettelijke plicht dient een helder doel. Als iemand overlijdt moet zijn lijk kunnen worden 'bezorgd'. Het bieden van de laatste rustplaats ziet de wetgever als een overheidstaak vanwege de openbare orde en volksgezondheid. De wettelijke termijn voor het begraven van een lijk is 10 jaar. Dit heet grafmijl. Deze termijn geldt niet voor asbussen.

Deze taak kan ook uitgevoerd worden door een kerkgenootschap of een privaatrechtelijke rechtspersoon of een natuurlijk persoon. De eigen begraafplaats van de Uitvaartvereniging 'De laatste eer' in Hoogersmilde is daar een goed voorbeeld van.

Op dit moment (2019) wordt er gewerkt aan vernieuwing van de wet op de lijkbezorging. Belangrijke aandachtspunten daarin worden:

- Ruimte voor innovatie en duurzaamheid.
- Nieuwe vormen van lijkbezorging b.v. resmeren.
- Verkorten termijn ophalen asbus bij een crematorium.
- Ruimere mogelijkheden afwijken van huidige termijnen waar binnen er moet worden begraven of gecremeerd.
- Keuze vrijheid met betrekking tot het vermengen van as.

2.2 Geldende verordeningen

Verordeningen en Uitvoeringsbesluiten geven verdere invulling aan het beleid. In Midden-Drenthe zijn de volgende verordeningen en uitvoeringsbesluiten van kracht.

- Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen Midden-Drenthe 1 februari 2013
- Uitvoeringsbesluit Grafbedekkingen Midden-Drenthe 1 februari 2013
- Uitvoeringsbesluit Graven, asbezorging en gedenkplaatsen Midden-Drenthe 1 februari 2013
- Verordening lijkbezorgingsrechten 2018

2.3 Begraafplaatsen Midden-Drenthe

In Midden-Drenthe zijn 15 begraafplaatsen. Hiervan worden er 11 actief gebruikt voor begraven en asbestemming. De begraafplaats Torenlaan te Beilen is officieel gesloten. Hier mag alleen nog asbijzetting plaatsvinden. Een overzicht van alle begraafplaatsen is te vinden in bijlage 2.

Er bestaan gemeentelijke begraafplaatsen en bijzondere. Bijzondere begraafplaatsen zijn de Joodse begraafplaatsen en de begraafplaats van Uitvaartvereniging 'De Laatste Eer' in Hoogersmilde. De begraafplaats Hoogersmilde bestaat uit twee delen: één gemeentelijk deel en één geëxploiteerd deel. Het geëxploiteerde deel wordt geëxploiteerd door uitvaartvereniging Laatste Eer te Hoogersmilde. Het gemeentelijke deel in Hoogersmilde is vol.

Er zijn twee Joodse begraafplaatsen waarvoor de gemeente een onderhoudsverplichting heeft tegenover het Nederlands Israëlietisch Kerkgenootschap (N.I.K.). Dit is in de jaren vijftig van de vorige eeuw provinciaal afgesproken met vertegenwoordigers van de Nederlands Israëlietisch Kerkgenootschap (N.I.K.). Jaarlijks worden deze begraafplaatsen geschouwd door de consul van het N.I.K.

2.4 Asbestemming

Op de begraafplaatsen zijn verschillende mogelijkheden voor asbestemmingen. In bijlage 3 staat een overzicht welke begraafplaatsen welke mogelijkheden hebben voor asbestemmingen.

De asbussen kunnen bijvoorbeeld:

- in een urnenmuur worden geplaatst,
- in een urnengraf worden geplaatst,
- worden uitgestrooid op een strooiveld,
- worden bijgezet worden in een graf.

2.5 Aula's

Er zijn drie aula's in Midden-Drenthe, te weten in Smilde, Beilen en Westerbork. Deze aula's worden beheerd door de aulaverenigingen. De aula's vallen onder de 'Koersnotitie dorpshuizen'.

2.6 Grafrechten

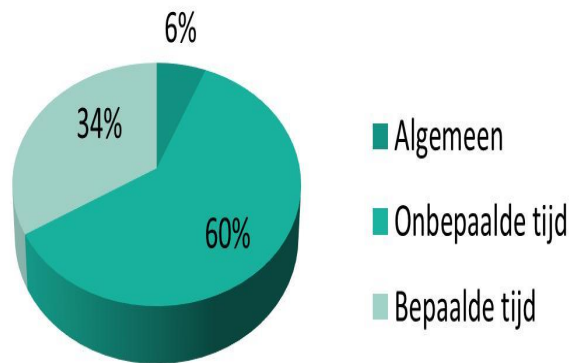
De eigenaar van een begraafplaats verhuurt een stuk grond of een plek voor een graf of urn in de vorm van grafrechten. De grond of de plek blijft van de eigenaar maar de eigenaar van de grafrechten mag voor een groot deel bepalen wat er met dit stukje grond gebeurt. Mits het binnen de geldende regels en wetten blijft. Als de grafrechten niet verlengd worden of wanneer er afstand van wordt gedaan dan vallen deze rechten terug aan de eigenaar van de grond.

De gemeente is verantwoordelijk van het bijhouden van de begraafplaatsadministratie. De gemeente registreert wie waar ligt, voor hoeveel jaar en wie de rechthebbende is. De rechthebbende is verantwoordelijk voor het actueel houden van de contactgegevens. Indien een rechthebbende overlijdt is de familie zelf verantwoordelijk voor het overschrijven van de grafrechten.

We onderscheiden in Midden-Drenthe drie verschillende soorten grafrechten:

- Grafrechten voor bepaalde tijd
- Algemene graven
- Graven voor onbepaalde tijd

Algemene graven en graven voor onbepaalde tijd geven we, op enkele uitzonderingen na, niet meer uit. Alle graven die we nu uitgeven, zijn grafrechten voor bepaalde tijd. In het beheersysteem in Midnet zijn 7750 grafrechten geregistreerd. De schatting is dat er nog 4500 graven niet geregistreerd zijn. De verhouding grafrechten bepaald / onbepaald is 40% - 60%.

2.6.1 Grafrechten voor bepaalde tijd

Ongeveer 32% van de grafrechten zijn voor een bepaalde periode. Tegenwoordig kan men kiezen uit grafrechten voor 10, 15, 25 en 35 jaar. Na deze periode kunnen deze grafrechten worden verlengd voor een periode 5, 10, 15 of 20 jaar. Als nabestaanden deze grafrechten niet verlengen, vervalt het grafrecht aan de gemeente. Begraafplaatsen waarvan het merendeel van de grafrechten zijn uitgegeven voor bepaalde tijd, kunnen we kostendekkend beheren. Voorbeelden hiervan zijn Kyllot in Smilde en de Eursingerhof te Beilen. Op deze begraafplaatsen zijn alle graven voor bepaalde tijd uitgegeven.

2.6.2 Algemene graven

Ongeveer 8% van de graven zijn algemene graven. Op deze graven zitten bijzondere grafrechten voor bepaalde tijd. In het verleden was het mogelijk om op kosten van de gemeente te worden begraven als er geen middelen waren om de begrafenis te betalen. Deze graven zijn uitgegeven voor een periode van 10 jaar. De gemeente is de rechthebbende van deze graven en garandeert op deze wijze de verplichte grafrust van 10 jaar. Nabestaanden hebben geen rechten en kunnen bijvoorbeeld ook geen gedenkteken plaatsen. Vanaf 2005 is het volgens de 'Beheersverordening begraafplaatsen' niet meer mogelijk om algemene graven uit te geven. Dit betekent dat van al deze graven de graftermijn inmiddels is verlopen. Op meerdere begraafplaatsen in onze gemeente zijn aparte delen met algemene graven (voorheen 'kosteloze graven').

In het verleden was het gangbaar dat bijvoorbeeld kinderen, Molukkers van kamp Schattenberg en mensen uit Beileroord werden begraven in een algemeen graf. In de praktijk zien we dat nabestaanden toch een gedenkteken hebben geplaatst op algemene graven. Op de begraafplaatsen is duidelijk te zien dat het rouwproces bij het verlies van een kind veel langer duurt dan tien jaar. De meeste van de nu nog bezochte algemene graven zijn kindergraven.

2.6.3 Onbepaalde tijd

In het verleden was het gebruikelijk om graven uit te geven voor onbepaalde tijd. In de volksmond worden dit 'koopgraven' of 'eeuwig durende graven' genoemd. Deze graven zijn niet voor eeuwig uitgegeven zoals veel nabestaanden denken. 60% van de graven is uitgegeven voor onbepaalde tijd. In de beheersverordeningen van de voormalig gemeente Beilen, Smilde en Westerbork was destijds vastgelegd

dat het grafrecht voor onbepaalde tijd geldt zolang de graven op naam staan van een rechthebbende. We geven geen nieuwe grafrechten meer uit voor onbepaalde tijd.

Na een overlijden moeten nabestaanden de grafrechten binnen een vastgestelde periode overschrijven. Gebeurt dit niet dan vervalt het recht aan de gemeente. In de meeste gevallen is de rechthebbende overleden en is het grafrecht nooit overgeschreven. Ongeveer 60% van de graven zijn uitgeven voor onbepaalde tijd. Hiervan staat slechts 32% op naam van een rechthebbende.

2.7 Bijzondere graven

Er zijn ook een aantal graven die niet binnen de hierboven genoemde categorieën vallen. Dit zijn de oorlogsgraven en de graftombe van Rebenscheidt in Smilde.

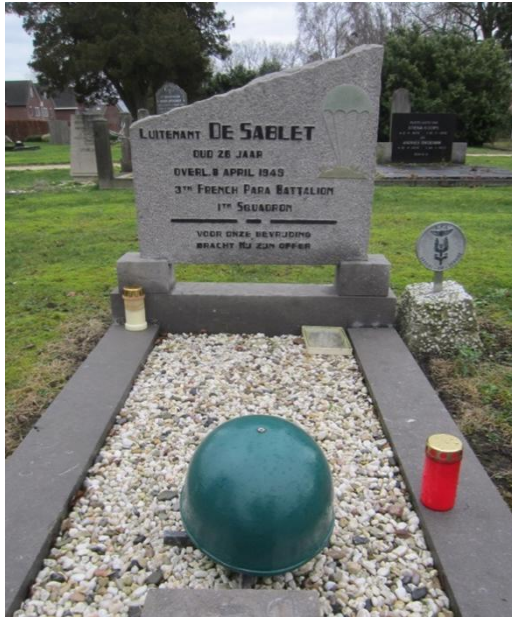
2.7.1 Oorlogsgraven en gedenktekens

In de gemeente Midden-Drenthe bevinden zich op enkele begraafplaatsen oorlogsgraven. Deze begraafplaatsen zijn herkenbaar aan de groene bordjes bij de ingang van de begraafplaatsen.

Er zijn verschillende soorten oorlogsgraven; burgerslachtoffers, verzetsstrijders, Nederlandse militairen en geallieerden. Daarnaast zijn er nog gedenktekens om slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog te herdenken. Deze gedenktekens liggen verspreid door de gemeente. Soms liggen de gedenktekens op een centrale plek in het dorp, soms op de begraafplaats of in sommige gevallen (zoals de Stolpersteine) als herinnering in de straat voor een huis waar ooit een Joods gezin woonde. Daarnaast zijn er veel bermmonumenten ter herinnering aan situaties waarbij bevrijders en burgers zijn omgekomen.

De militaire graven vallen onder de verantwoordelijkheid van de Oorlogsgravenstichting (OGS). Deze verzorgt ook de graven van de Common War Graves Commission. De graven van burgerslachtoffers, zoals verzetsstrijders, worden verzorgd en onderhouden door de gemeente. De stichting herdenking Franse Parachutisten verzorgt de gedenktekens van omgekomen parachutisten.

Jaarlijks worden al deze graven geschouwd door de begraafplaatsbeheerders. Een overzicht van de schouw sturen we naar de Oorlogsgravenstichting. De OGS onderhoudt en renoveert de graven van de Nederlandse militairen en geallieerden. De begraafplaatsbeheerders doen het reguliere onderhoud, zoals het bijhouden van de beplanting en het schoonhouden van de gedenkstenen. Op belangrijke gedenkmomenten zoals de Dodenherdenking op 4 mei krijgen de gedenkplaatsen extra aandacht. Bij al deze graven en gedenkplaatsen wordt op 4 mei stilgestaan en worden bloemen gelegd.

Oorlogsmonument begraafplaats Bovensmilde

2.7.2 Rebenscheidttombe

De Rebenscheidttombe is gelegen in een bosje midden in een akkerbouw perceel ter hoogte van Tramweg 14 te Smilde (recht tegenover de koepelkerk). In de tombe is in 1803 Johan Bernard Frederik Rebenscheidt begraven. In de tombe liggen ook zijn vrouw Catharina Henrina Rebenscheidt-Buschman, hun vier kinderen en twee honden begraven.

Het onderhoud van de tombe en het naastgelegen plantsoen is in 1853 door de erven voor eeuwig afgekocht bij de toenmalige gemeente Smilde door middel van een rentegevend legaat. De gemeente Midden-Drenthe is hierdoor nog steeds verantwoordelijk voor het onderhoud aan de tombe en het bosje. In 2010 is de tombe volledig gerenoveerd en de omgeving opgeknapt.

Rebenscheidttombe na de renovatie in 2010

2.8 Taakverdeling intern

De werkzaamheden en verantwoordelijkheden binnen de gemeente Midden-Drenthe zijn als volgt verdeeld:

- Grafdelving: Afdeling Ruimte, team Buitendienst
- Onderhoud begraafplaats: Afdeling Ruimte, team Buitendienst en Werkvoorziening Stark
- Begraafplaatsadministratie en klantcontact: Afdeling Dienstverlening, team gemeentewinkel
- Begraafplaatsenbeleid: Afdeling Ruimte, team Ruimtelijk Beleid en Projecten

3. Evaluatie nota begraafplaatsen 2004

3.1 Kostendekking

Van oudsher staat de kostendekking van lijkbezorgingsleges onder druk. Dit is niet iets van de laatste jaren. Ook in het verleden waren de baten lager dan de kosten. De belangrijkste oorzaak hiervan zijn de grafrechten die uitgegeven zijn voor een onbepaalde tijd. In deze situaties heeft de gemeente slechts eenmalig leges ontvangen. Maar ook de keuze om graven niet te ruimen en begraafplaatsen te blijven uitbreiden, heeft tot extra kosten geleid. Dit maakt het onmogelijk om op dit moment de begraafplaatsen met de huidige leges kostendekkend te beheren.

In 2004 is in de nota begraven al aangegeven dat volledige kostendekking van begraafplaatsen niet haalbaar is. Destijds is uitgerekend dat het tarief € 1800,00 (grafrecht 25 jaar) moet zijn om kostendekkend te zijn. De raad heeft destijds besloten de leges voor het grafrecht stapsgewijs te laten stijgen naar € 1500,00 in 2008. Daarna moesten de leges jaarlijks geïndexeerd worden. Hiermee is dus gekozen voor niet volledig kostendekkende leges.

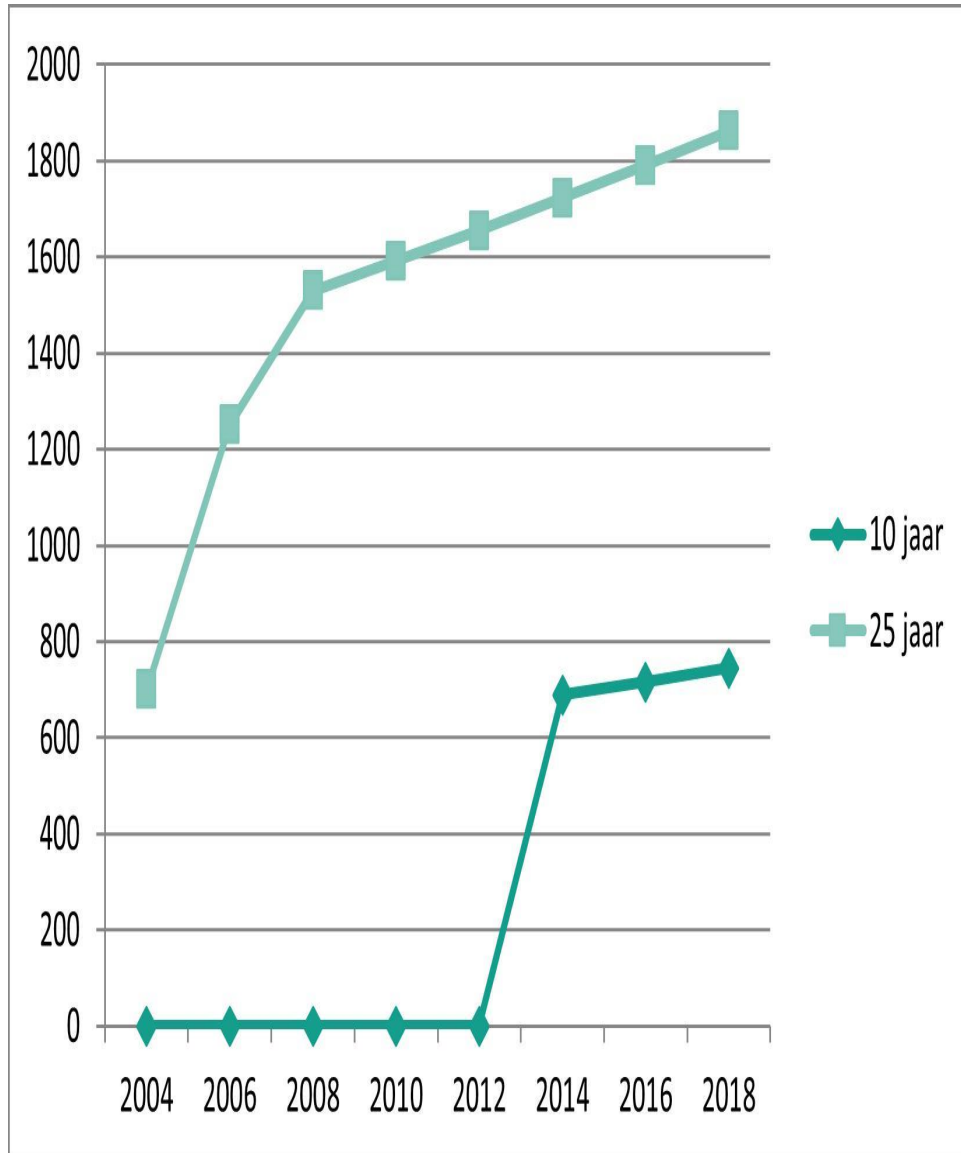
	2014	2015	2016	2017	2018
Kostendekking	45,8%	61,3%	50,1%	76,1%	79%

In 2013 is er in opdracht van het toen zittende college nogmaals gekeken naar de toerekening van tarieven. De opdracht was om de tarieven beter te laten aansluiten bij de kosten. De leges zijn toen bijgesteld. Hiervoor hebben we het model kostenonderbouwing lijkbezorgingsrechten 2011 (VNG) gebruikt. In dit model staat welke kosten wel, welke kosten niet of welke kosten we gedeeltelijk mogen doorbereken. Het is dus niet mogelijk om alle kosten van de begraafplaatsen door te berekenen aan nabestaanden.. We mogen wel 100 % van de kostprijsberekening (model VNG) door berekenen Als we het over kostendekkendheid hebben gaat het alleen over het deel wat we in rekening mogen brengen. Een deel van de kosten zal altijd betaald worden uit de Algemene Middelen.

In het coalitieakkoord 2014-2018 is afgesproken dat de lijkbezorging in Midden-Drenthe kostendekkend dient te worden uitgevoerd. Door een bezuinigingstaakstelling voor de periode 2014-2018 op het product Begraven hoefden we de leges niet te verhogen. Dit konden we onder andere doen door efficiënter beheer en onderhoud en het beter doorberekenen van diensten. In 2018 werd er een kostendekking gehaald van 79%.

Totale kosten begraafplaatsen 2018

834.564,-	
Toe te rekenen kosten volgens de kostprijs berekening VNG model	463.750,-
	370.814,-
Werkelijke opbrengsten uit de leges in 2018 Dekkingspercentage 79%	367.065,- (79%)
	467.499,-
	"maatschappelijke kosten" Algemene middelen

Ontwikkeling kosten leges grafrechten

3.2 Capaciteit begraafplaatsen

In 2004 is uitgegaan van de prognose dat door de vergrijzing het aantal sterfgevallen zou toenemen. Deze prognose is uitgekomen. De verhouding tussen begraven en cremen is inmiddels wel veranderd. Op dit moment wordt landelijk ruim 65% van de overledenen gecremeerd. Dit betekent dat begraafplaatsen minder snel vol raken dan verwacht. Gemiddeld worden er in Midden-Drenthe jaarlijks 100 overledenen begraven en zijn er 50 asbus- bijzettingen. De prognose is dat de komende 15 jaren het percentage begravenissen daalt naar 25%.

Per begraafplaats hebben we in kaart gebracht wat de beschikbare capaciteit is. Dit overzicht is terug te vinden in bijlage 4. Er is op dit moment in de gemeente Midden-Drenthe voldoende ruimte voor reguliere begravenissen en het plaatsen van asbussen. De beschikbare ruimte verschilt per begraafplaats. Op begraafplaats Kyllot is er nog beperkte ruimte beschikbaar voor graven. Op de begraafplaats Bovensmilde en Westerbork raken de urnenmuren vol.

3.3 Verwijderen grafbedekking en ruimen graven

De gemeente Midden-Drenthe heeft sinds 2004 een actief beleid op het verwijderen van grafbedekking en gedenktekens na beëindiging van de termijn van het grafrecht. Zo voorkomen we dat de gemeente aansprakelijk is bij schade omdat zij onbedoeld eigenaar is geworden.

Gemiddeld verlengt 50% van de rechthebbenden de grafrechten. Wanneer er afstand wordt gedaan, krijgt de rechthebbende daarvan een bevestiging.

Voordat de termijn van het grafrecht verstrijkt sturen we de rechthebbende een brief met de vraag of men het grafrecht wil verlengen. Indien er niet gereageerd wordt op een aangetekende herinneringsbrief krijgt de rechthebbende een schriftelijke bevestiging van het beëindigen van de grafrechten. Na afloop van de grafrechtermijn verwijderen we de grafbedekking. In begin was een rechthebbende soms nog verrast als de grafbedekking was verwijderd nadat er afstand werd gedaan. Nu is het algemeen bekend dat de gemeente de grafbedekking verwijdert als het grafrecht niet wordt verlengd.

In 2010 zijn er op de begraafplaats Bovensmilde en Kerkenveld te Smilde ongeveer 1400 graven geruimd. Jaarlijks worden er ongeveer 45 grafbedekkingen verwijderd van enkele en dubbele graven. Daarnaast komen er in de urnenmuren urnennissen vrij. Deze kunnen we weer opnieuw uitgeven. Gemiddeld worden er jaarlijks 80 urnennissen en graven niet verlengd. Sinds 2004 zijn er ongeveer 685 graven vrijgekomen.

3.4 Wensen begraafplaatsen Drijber, Nieuw-Balinge en islamitische begraafplaats

Deze wensen zijn niet meer actueel. Extra gemeentelijke begraafplaatsen zijn vanwege de bestaande overcapaciteit niet gewenst. Wel zijn er de afgelopen jaren vragen geweest over de mogelijkheden voor een particuliere natuurbegraafplaats en privé-begraafplaatsen. Deze vragen hebben niet tot concrete plannen geleid.

3.5 Aansprakelijkheid slecht onderhouden graven

In het beleid van 2004 zijn drie maatregelen voorgesteld om slecht onderhoud bij graven te voorkomen. Deze maatregelen hebben we in de afgelopen jaren in de praktijk gebracht. Het gaat hierbij om de volgende maatregelen:

- Grafstenen worden na afloop van de graftermijn verwijderd
- Rechthebbende van slecht onderhouden graven worden aangeschreven
- De verordening is t.a.v. de aansprakelijkheid aangepast

Verwaarloosde graven op de begraafplaatsen Hooghalen en Bovensmilde

Een rechthebbende is verantwoordelijk voor het onderhoud van de grafbedekking (gedenkteken en beplanting), niet de gemeente. De gemeente wordt wel verantwoordelijk zodra er afstand wordt gedaan van het grafrecht of als een recht verlopen is.

Er zijn veel graven in de gemeente die niet op naam staan. Er is een grote kans dat deze in verval raken. In de praktijk vallen de stenen, barst de grafbedekking, verwilderd de begroeiing en groeit er onkruid.

Wanneer grafbedekking van een graf slecht onderhouden is, schrijft de gemeente eerst de rechthebbende aan. Als deze niet bekend is wordt er een mededeling op het graf geplaatst. Deze melding blijft minimaal een jaar bij een graf staan. Als hier geen reactie op komt, verwijderen we de grafbedekking. Dit is een lang en arbeidsintensief traject. Hierdoor zijn er nog steeds achterstanden op dit gebied.

3.6 Harmonisering aula's

Het beleid rondom de aula's in de gemeente is geharmoniseerd. Voor alle drie de aula's geldt nu hetzelfde beleid. Op de aula is de 'Koersnotie dorpshuizen' van toepassing.

3.7 Informatievoorziening

Er is afgesproken met de begrafenis-, uitvaart en aulaverenigingen dat er jaarlijks een gezamenlijk overleg is met de verantwoordelijk wethouder en ambtenaar. Indien er bij vereniging behoefte is aan een gesprek, wordt er tussendoor een apart overleg ingepland. Ook komt het voor dat we een rondgang op de begraafplaats organiseren.

Bij alle begraafplaatsen in de gemeente zijn informatiepanelen geplaatst. De infopanelen gebruiken we voor beheersmaatregelen op de begraafplaats.

Alle graven van bepaalde tijd zitten tegenwoordig in de begraafplaatsenadministratie. De gemeente is verplicht om bij te houden wie waar ligt, voor welke termijn en wie de rechthebbende is. De rechthebbende is verantwoordelijk voor het aanleveren van actuele contactgegevens. Het huidige systeem is niet compleet. De graven voor onbepaalde tijd worden in het systeem gezet als rechthebbenden wijzigingen doorgeven. De huidige begraafplaatsenadministratie is opgenomen in het Midnet-systeem. Voor een begraafplaatsadministratie is dit systeem bewerkelijk en ingewikkeld.

3.8 Landelijke trends en ontwikkelingen

De landelijke trend is dat ruim 65% van de mensen kiest voor een crematie (bron: Landelijke Vereniging van Crematoria). Deze cijfers komen overeen met de situatie in Midden-Drenthe. De verwachting is dat er steeds meer mensen een bewuste keuze maken voor crematie. De landelijke verwachting is dat over 15 jaar nog maar een 25% van de overledenen zich laat begraven.

De belangrijkste redenen hiervoor zijn:

- Mensen willen nabestaanden niet belasten met het onderhoud van een graf en de keuzes en kosten van het verlengen van de rechten ervan;
- Eerder koos men voor begraven omdat dit bij hun cultuur of geloof hoorde. Religie of cultuur is steeds minder een argument om voor begraven te kiezen;
- Er is minder binding met de omgeving;
- Mensen denken dat begraven duurder is dan cremeren.

Dit betekent dat begraafplaatsen steeds minder worden gebruikt. Ondanks dat het aantal aangiftes van overlijden stijgt, blijft het aantal begrafenissen gelijk. De verwachting is dat deze trend de komende jaren doorzet.

Omdat er minder wordt begraven blijft de kostendekking van de begraafplaatsen de komende jaren onder druk te staan.

	2015	2016	2017	2018
Aantal overledenen per jaar in Midden-Drenthe	349	339	366	337

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018

Begraven volwassenen	118	112	122	103	114	91	114	104	112	97
Begraven kinderen tot 12 jaar	6	1	2	2	0	0	0	3	3	3
Bijzettingen van asbussen en urnen in een grafruimte	23	22	26	22	19	26	19	19	20	15
Bijzettingen van asbussen en urnen in een urnennis	27	15	35	22	23	17	15	20	19	6
	174	150	185	149	156	134	148	146	154	129

Uit de bovenstaande tabellen kan men de volgende conclusies halen:

- Het gemiddeld aantal begrafenissen en bijzettingen is vrij stabiel, met licht afnemende trend;
- Ruim de helft van het aantal daadwerkelijk overledenen in Midden-Drenthe wordt niet begraven of bijgezet op een gemeentelijke begraafplaats. Mensen kiezen bijvoorbeeld voor een locatie buiten de gemeente Midden-Drenthe.

Willen we de begraafplaatsen in de toekomst in stand houden, dan is het belangrijk dat er nu keuzes gemaakt worden. De komende jaren neemt het gebruik van de begraafplaatsen naar verwachting sterk af. Gelijkblijvende kosten en het huidige leges beleid zullen leiden tot hogere leges. Doordat er minder begraven wordt en er ieder jaar grafbedekking wordt weggehaald zullen de begraafplaats langzaam 'leeglopen'.

4. Visie begraafplaatsenbeleid 2020-2030

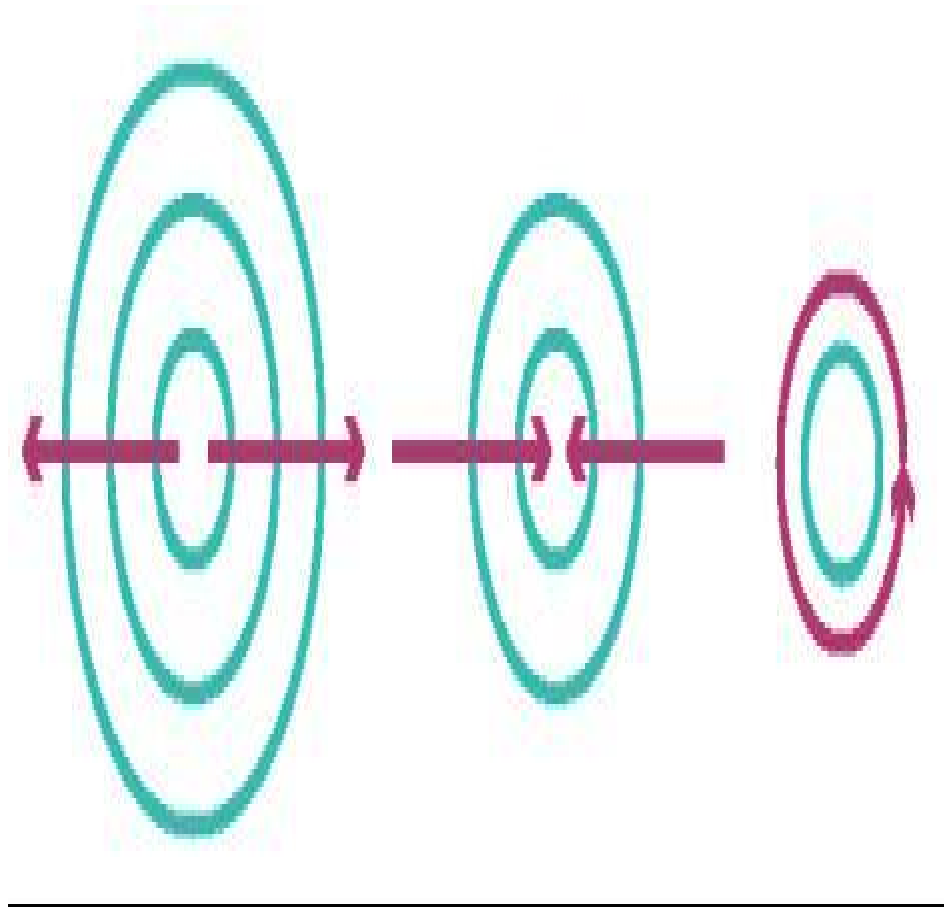
4.1 Toekomstbestendige begraafplaatsen

Dit beleid is een voortzetting van de ingezette lijn op weg naar toekomstbestendige begraafplaatsen over 10 tot 20 jaar. Het uiteindelijke doel is het circulair gebruiken van de begraafplaats met een hogere kostendekking zonder dat de kosten buitenproportioneel stijgen.

In het gesprek met de uitvaart- begrafenis- en aulaverenigingen is duidelijk het gezamenlijk belang naar voren gebracht van toekomst bestendige begraafplaatsen. Net als bij de gemeente merken ook de verenigingen dat het aantal begrafenissen afneemt. Veel uitvaarten zijn tegenwoordig een crematie. Ook het ledental van de verenigingen neemt af door vergrijzing, door verminderde binding met de woonplaats en door concurrentie van de grote uitvaartverzekeraars.

We verwachten dat in de toekomst nog minder begraven gaat worden en er meer asbestemmingen gaan plaatsvinden. Voor asbestemmingen is weinig ruimte nodig., De kosten zijn relatief laag vergeleken met het traditionele begraven. Hierdoor is er minder ruimte nodig op de begraafplaatsen. Dit betekent dat de huidige begraafplaatsen niet verder hoeven te groeien. Er is op dit moment voldoende capaciteit om te begraven. Daarnaast komen er jaarlijks ook graven vrij die niet verlengd zijn. Door niet alleen te

focussen op begraven, maar ook op de andere mogelijkheden liggen er meer kansen. Hierdoor worden de begraafplaatsen op de den duur weer aantrekkelijk bij een breder publiek.

Uitbreiden

In het verleden werden de begraafplaatsen bij capaciteitsproblemen steeds verder uitgebreid

Aanpassen

We gaan de capaciteit van de begraafplaatsen aanpassen aan de behoefte. Met de dalende trends betekent dit dat de begraafplaatsen gaan inkrimpen.

Hergebruiken

Wanneer de begraafplaats is aangepast aan de behoefte worden de graven waarvan de grafrechten verlopen zijn hergebruikt.

4.2 Wettelijke verplichting

Op grond van artikel 33 van de Wet op de lijkbezorging moet een gemeente ten minste één begraafplaats hebben. In Midden-Drenthe zijn 11 begraafplaatsen waar nog actief begraven kan worden of asbestemming plaats kan vinden.

1: Begraafplaats als lokale voorziening

Een begraafplaats is een "lokale" voorziening die behouden moet blijven. De gemeente gaat hiermee verder dan de wettelijke verplichting van één begraafplaats per gemeente.

Er is lokaal een sterke verbinding met de begraafplaatsen. Verschillende begrafenis-, uitvaart en aula-verenigingen zijn verbonden aan lokale begraafplaatsen en hebben leden in de dorpen. Het sluiten van

begraafplaatsen is vanwege deze binding een gevoelig besluit. Daarnaast is er in verschillende begraafplaatsen geïnvesteerd en zijn ze in het algemeen goed onderhouden.

Het gevolg van dit besluit is dat er in Midden-Drenthe overcapaciteit is. Er zijn grote delen van begraafplaatsen die geen inkomsten genereren. Daarnaast moeten alle begraafplaatsen wel beheerd en onderhouden worden. Door weinig inkomsten en hogere kosten is het onmogelijk om 100% kostendekking te behalen.

4.3 Capaciteit

Voor elke begraafplaats in Midden-Drenthe is een overzicht gemaakt van de beschikbare capaciteit. Deze is gebaseerd op het aantal beschikbare plaatsen en het gemiddelde aantal lijkbezorgingen per jaar. Bijlage 4 geeft een overzicht van de beschikbare capaciteit. In het overzicht wordt onderscheid gemaakt tussen begraven, urnennissen en urnengraven. We kunnen concluderen dat er voor de komende 10 jaar in Midden-Drenthe nog voldoende ruimte is.

2: Overcapaciteit

Er komen geen nieuwe gemeentelijke begraafplaatsen bij en bestaande begraafplaatsen worden niet verder uitgebreid. Er is voldoende (over)capaciteit op de bestaande begraafplaatsen. Begraafplaatsen waar sprake is van overcapaciteit gaan we aanpassen en laten aansluiten bij de behoefte.

3: Verwijderen grafbedekking en ruimen graven

Van graven waarvan afstand is gedaan verwijderen we de grafbedekking. De graven worden op termijn geruimd en geven we opnieuw uit. Voordat de grafbedekking wordt verwijderd en de graven worden geruimd, komt er een oproep voor nabestaanden om zich te melden. Daarnaast komt er een signalering op het betreffende graf conform wettelijke richtlijnen. Indien niemand zich meldt verwijderen we de grafbedekking.

4: Overgangsregeling

Voor algemene graven en graven voor onbepaalde tijd waarvan de rechten zijn vervallen komt een overgangsregeling (coulance). We geven nabestaanden eenmalig de gelegenheid om algemene graven of grafrechten voor onbepaalde tijd met verlopen rechten 10 jaar kosteloos op naam te krijgen. De graven worden een huurgraf. Indien men de grafrechten na 10 jaar niet verlengt, verwijderen we de grafbedekking en ruimt de gemeente op termijn het graf en geven we het opnieuw uit.

Door ruimen en inbreiding kan er oneindig gebruik worden gemaakt van de huidige begraafplaatsen. Hierdoor hoeven er ook in de toekomst geen investeringen worden gedaan voor uitbreidingen.

Grafrechten die niet worden verlengd, vervallen weer aan de gemeente en kunnen op termijn weer worden uitgegeven. Door het schudden van de vrijgekomen graven, kan de begraafplaats oneindig lang vooruit. Tussen de bestaande graven kunnen we weer nieuwe graven uitgeven. Hierdoor blijft het beeld aantrekkelijk en voorkomen we dat plekken ontstaan waar bijna geen bezoek meer komt en de uitstraling en verzorging van de graven achteruit gaat.

Wanneer de huidige trend van minder begraven aanhoudt is er op den duur sprake van overcapaciteit. Dit betekent dat grote gedeelten van de begraafplaatsen niet worden gebruikt of 'leeg lopen'. Door kleine ingrepen kunnen deze gedeelten worden omgevormd naar openbaar groen. Hierdoor worden de onderhoudskosten lager. De overcapaciteit moet niet direct een nieuwe bestemming krijgen of op-

nieuw worden ingericht.. Hierdoor behouden we de mogelijkheid om weer op te schalen als dat nodig is.

Het doel is om op termijn de inkomsten te verhogen en hogere kostendekking te bereiken door een groter aandeel graven voor bepaalde tijd. Het aantal algemene graven en graven voor onbepaalde tijd zal langzaam afnemen en vervangen worden door graven voor bepaalde tijd.

Op het verwijderen van algemene graven en verlopen graven voor onbepaalde tijd is in het verleden nooit actief gehandhaafd uit eerbied voor de nabestaanden, de gevoeligheid van het onderwerp en een gebrek aan urgentie. Veel nabestaanden hebben zich destijds niet gerealiseerd dat zij geen rechten (meer) hebben op deze graven.

Om deze nabestaanden tegemoet te komen wordt voorgesteld om de graven om te zetten naar grafrechten voor bepaalde tijd. We stellen voor om de eerste 10 jaar niet in rekening te brengen. Wil men na deze 10 jaar de grafrechten verlengen, dan brengen we de kosten wel in rekening. Nabestaanden kunnen dan zelf bepalen hoelang zij het grafrecht willen behouden.

De mogelijkheid om algemene graven over te schrijven is ook al eens besproken tijdens een overleg met de begrafenis- en uitvaartverenigingen. Zij kijken er positief tegen aan. Bij de voorbereiding van het ruimen van de graven in Bovensmilde en Smilde zijn graven op een soortgelijke manier overgeschreven.

Algemeen kindergraf volgens de verordening zijn deze grafrechten in 1962 vervallen. Het graf wordt nog wel bezocht.

Beeld na het ruimen van de graven op de begraafplaats Bovensmilde

4.4 Kostendekkendheid

Gaan we het huidige beleid voortzetten dan worden de begraafplaatsen de komende 10 jaar en erna niet kostendekkend. De balans tussen de kosten en de baten zal nog verder uit evenwicht raken. Het bijstellen (verhogen) van de leges leidt tot een vicieuze cirkel. Wanneer de kostendekking tegenvalt, worden de leges verhoogd. Hierdoor haken er steeds meer nabestaanden af omdat de kosten niet meer op te brengen zijn.

Wanneer we de kostendekking van het product begraven in de hand willen houden en het begraven in de toekomst aantrekkelijk en betaalbaar willen houden, moeten we het huidige beleid en het gebruik van de begraafplaatsen wijzigen. De effecten van deze bijstellingen worden pas op de lange termijn (10-20 jaar) meetbaar.

Voor een gezonde bedrijfsvoering is het belangrijk dat de begraafplaatsen niet groter zijn dan daadwerkelijk nodig. Het niet uitbreiden van bestaande begraafplaatsen en het hergebruiken van vrijgekomen plekken is een eerste stap op weg naar lagere kosten en een hogere mate van kostendekking. Het is een proces dat een aantal jaren in beslag gaat nemen.

5: Kostendekkendheid

De kostendekkendheid van de begraafplaats moet omhoog zonder de leges 'buitensporig' te verhogen.

6: Eeuwig durende grafrechten

Er komen geen mogelijkheden voor eeuwig durende grafrechten op de gemeentelijke begraafplaatsen in Midden-Drenthe. Deze mogelijkheid is er ook in het verleden nooit geweest.

Het verhogen van de leges maakt begraven of asbestemming onaantrekkelijk. De kostendekkendheid vergroten betekent minder 'maatschappelijke' kosten voor de inwoners van Midden-Drenthe. Kosten-

dekking in de huidige situatie is niet te bereiken via de leges, er moeten andere keuzes gemaakt worden om aan de ene kant de kosten te verlagen en aan de andere kant de opbrengsten te verhogen.

Afspraken voor de eeuwigheid worden niet gemaakt. In de praktijk gaat het over grafrechten voor een zeer lange periode. Eeuwig durende grafrechten leiden tot hoge kosten omdat er slechts éénmalig inkomsten gegenereerd worden terwijl het onderhoud van een begraafplaats structureel gefinancierd moet worden. De rekening van het onderhoud wordt verschoven naar de volgende generatie(s). In het kader van een hogere kostendekking zijn eeuwig durende grafrechten niet wenselijk. Zouden we wel kiezen voor eeuwig durende grafrechten dan ga je als gemeente een hele lange verplichting aan waardoor die specifieke plek heel lang niet voor andere doeleinden gebruikt kan worden. Het voorzien in de wens voor eeuwig durende grafrechten is geen taak van de gemeente, marktpartijen bieden wel die mogelijkheid.

Uitzondering:

De enige uitzondering op eeuwig durende grafrechten in Midden-Drenthe is de Graftombe van Reben-scheidt bij Smilde. Op dit graf rusten eeuwig durende grafrechten. Het onderhoud van dit monument is destijds voor eeuwig afgekocht bij de toenmalige gemeente Smilde.

4.5 Kosten verlagen

Als we de kostendekking niet willen laten stijgen door bijvoorbeeld de leges te verhogen, moeten we de service of het werkzaamheden versoberen en/of in rekening moeten brengen.

7: Onderhoud begraafplaatsen

De begraafplaatsen die we hebben onderhouden we op een hoog onderhoudsniveau. Waar mogelijk vormen we arbeidsintensieve groenelementen op de begraafplaatsen om zonder afbreuk te doen aan het karakter van de begraafplaats.

Een begraafplaats moet er netjes en verzorgd uitzien. De gemeente onderhoudt de gehele begraafplaats tot aan de graven. Door de begraafplaats goed te onderhouden willen we ook schade aan graven voorkomen. Het niet of minder onderhouden van de begraafplaats en rondom de graven geeft meteen een verwaarloosd beeld. Uitzondering hierop is de natuurbegraafplaats Witteveen. Hier krijgen natuurlijke processen de ruimte.

Het onderhouden van een hoog onderhoudsniveau kost meer dan het onderhoud op een lager niveau. Door de begraafplaatsen, waar mogelijk, soberder in te richten kunnen de kosten beheersbaar blijven. Hierbij is het wel belangrijk dat het karakter van de begraafplaats behouden blijft.

4.6 Leges

Rechthebbenden betalen leges voor de diensten die op de begraafplaats verleend worden. Een deel van deze leges zijn voor éénmalige diensten zoals het graven van een graf. Het andere deel bestaat uit leges voor meerjarige grafrechten voor graven van bepaalde tijd. Zoals eerder beschreven in 3.1 dekken de leges slechts een deel van de kosten die op de begraafplaats gemaakt worden.

In de college periode 2014-2018 is er door middel van een taakstelling op het product begraven voorkomen dat de lijkbezorgingsleges moesten stijgen. Er is begrip bij begrafenissen-, uitvaart en aulavereni-

gingen voor kostendekkende leges. Wel geven zij aan dat steeds meer mensen moeite hebben om de grote bedragen van bijvoorbeeld een verlenging in één keer te betalen.

In 2015 is, in het kader van een ombuigingstaakstelling, de notitie 'Lijkbezorging in balans' opgesteld. Hierin is een onderbouwing gegeven hoe de huidige leges kostendekkend kunnen worden. Belangrijkste keuze die toen is gemaakt, is dat de leges voor de grafrechten niet zijn verhoogd.

8: Leges voor verlengen verlagen

De leges voor het verlengen van de grafrechten worden goedkoper om het verlengen van graven laagdrempelig te maken.

Op dit moment wordt ongeveer 43% van de grafrechten verlengd. Veel nabestaanden geven aan dat de hoge kosten (voorbeeld €759,00 euro verlenging dubbelgraf met 5 jaar prijspeil 2019) een reden zijn om een grafrecht niet te verlengen. Er is sprake van overcapaciteit op de begraafplaats. Er is voldoende capaciteit om verlengen te stimuleren.

Aangenomen wordt dat door het verlagen van de leges voor het verlengen van grafrechten er meer baten binnenkomen doordat meer mensen verlengen. Dit zou de kostendekking ten goede komen. Ook blijft het aanzicht van de begraafplaats intact.

9: Verlengen en in jaarlijkse termijnen betalen
--

Het wordt mogelijk om grafrechten voor 5 jaar te verlengen en in jaarlijkse termijnen te betalen.

De mogelijkheid om een grafrecht in termijnen te betalen zorgt er voor dat nabestaanden beter in staat zijn om de grafrechten te betalen. Vanwege de lange uitgiftetermijn komt een verzoek tot verlening bij rechthebbenden vaak onverwacht. Vaak doet men vanwege de hoge kosten afstand gedaan van de grafrechten.

De verwachting is dat grafrechten vaker verlengd worden omdat de kosten voor de nabestaanden beter te dragen zijn. Door een periode van 5 jaar hoeft de gemeente niet ieder jaar de familie aan te schijven. Hierdoor voorkomen we dat het jaarlijks verlengen een administratieve last wordt.

10: Grafrechten uitgeven voor 40 jaar
--

Het wordt mogelijk grafrechten voor een periode van 40 jaar uit te geven.

Uit het overleg met de uitvaartverenigingen en burgerzaken blijkt dat sommige nabestaanden behoefte hebben aan een grafrecht voor een langere periode. Hiermee willen ze bijvoorbeeld de eigen kinderen ontlasten. Daarnaast is er soms op het moment van overlijden nog geld om een grafrecht voor een lange periode af te sluiten. Ook is dit een moment dat de nabestaanden nog samen zijn. Verlengen voor 40 jaar is wettelijk gezien niet toegestaan.

Met dit uitgangspunt komen we tegemoet aan de wensen van verenigingen en inwoners. Op dit moment is het al mogelijk om een grafrecht voor 35 jaar uit te geven. Voor de gemeente is er weinig verschil

tussen 35 of 40 jaar. Bij nog langere periode is de vraag hoe betrokken nabestaanden nog zijn en of dit de begraafplaats te goede komt.

4.7 Herzien leges overige diensten

11: Herzien leges overige diensten

De leges worden waar noodzakelijk herzien om aan te sluiten bij de werkelijke kosten voor de uitgevoerde dienst. Dit kan betekenen dat leges verhoogd of verlaagd worden of dat we bepaalde diensten niet meer aanbieden.

De leges moeten in verhouding staan met de geleverde diensten. Op dit moment is er een aantal leges die niet aansluiten bij de werkelijk gemaakte kosten. Een voorbeeld hiervan is het inschrijven. Hiervoor wordt slechts € 5,50 in rekening gebracht terwijl er administratief zowel in de voorbereiding als bij de verwerking werk moet worden verricht.

Een aantal leges zouden verlaagd kunnen worden. Voorbeelden hiervan zijn de leges voor urnengraven en urnennissen. Deze nemen weinig ruimte in. Er wordt meer gecremeerd en hiermee maken we asbestemming op de begraafplaats toegankelijker. Goedkopere leges voor gedenktekens kopstukken en urnengraven stimuleren efficiënter beheer. Een laatste voorbeeld is het goedkoper maken van de bloemenstandaards bij urnenmuren. Deze kosten hiervoor bedragen momenteel € 170,00. Er wordt weinig gebruik van gemaakt terwijl we op de begraafplaats wel zien dat er behoefte aan is.

De leges van een grafkelder (€ 168, 00) moeten omhoog om de kosten te dekken. Dit is vooral noodzakelijk omdat ook de toekomstige kosten voor het verwijderen van een kelder meegenomen moeten worden.

Er zijn ook leges vastgesteld voor diensten waar in de praktijk nooit gebruik van wordt gemaakt. Een voorbeeld hiervan is het voorlopen bij een begrafenis. Het voorstel is om deze dienst uit het aanbod te halen.

4.8 Gemeentelijke uitvaart

In de Wet op de lijkbezorging geldt als uitgangspunt dat nabestaanden primair zelf verantwoordelijk zijn voor de uitvaart. Uitsluitend in die gevallen dat niemand voor de uitvaart zorgdraagt, ontstaat de verplichting voor de gemeente om in de uitvaart te voorzien. Artikelen 21 en 22 van de wet lijkbezorging leggen deze verplichting en bevoegdheid neer bij de burgemeester. De burgemeester draagt in die gevallen zorg voor de uitvaart, waarbij de kosten ten laste van de gemeentekas komen. De achterliggende gedachte van deze wettelijke regeling is dat uit oogpunt van de zorg voor de volksgezondheid het niet gewenst is dat de overledenen niet worden begraven of gecremeerd.

Gemiddelde zijn er 2 a 3 gemeentelijke uitvaarten per jaar, dit aantal blijft al jarenlang gelijk. Een gemeentelijke uitvaart is respectvol, doelmatig en sober. Er kan beroep worden gedaan op een gemeentelijke uitvaart als:

- nabestaanden weigeren in de uitvaart te voorzien;
- er geen nabestaanden bekend zijn;
- nabestaanden de kosten vanwege hun financiële situatie niet kunnen betalen.

In het eerste en tweede geval worden de kosten betaald vanuit het begraafplaatsenbudget. In het derde geval kan er een beroep worden gedaan op bijzondere bijstand. Dat is geregeld in het beleidsstuk Inkomensondersteuning Midden-Drenthe 2013. De gemeentelijke uitvaart is in eerste instantie een voorschot voor de uitvaart. Diegene die de nalatenschap afwikkelt moet aantonen dat er geen mogelijkheden waren voor het betalen van de uitvaartkosten. Mocht blijken dat bij de afwikkeling van een nalatenschap wel middelen aanwezig zijn dan worden deze verrekend met de uitvaartkosten.

Bij het regelen van de gemeentelijke uitvaart wordt overgegaan tot een crematie tenzij de identiteit van het lijk niet kan worden vastgesteld. Deze begrafenis vindt dan plaats in een graf voor bepaalde tijd (10 jaar) op naam van de gemeente op de begraafplaats Eursingerhof in Beilen. De asresten worden uitgestrooid boven de zee.

4.9 Begraven op particuliere grond

Artikel 40 Wet op de lijkbezorging geeft de raad de mogelijkheid om (indien gewenst) locaties aan te wijzen als bijzondere particuliere begraafplaats. In de praktijk gaat het om verzoeken van individuen of families die op eigen grond begraven willen worden. Er zal per aanvraag een afweging gemaakt moeten worden. Van deze bevoegdheid kan gebruik gemaakt worden wanneer een kerkgenootschap vraagt om een begraafplaats aan te leggen of uit te breiden. Formeel kan ook van deze bevoegdheid gebruik gemaakt worden wanneer een privé persoon hier een verzoek toe indient. Artikel 41 stelt dat het college vervolgens toestemming kan geven tot ingebruikname van de aangewezen locatie. Op dat moment zal door de belanghebbende aangetoond moeten worden dat voldaan wordt aan de eisen. Hierbij zijn vooral de bodemgesteldheid en grondwaterstand van belang. De toestemming kan pas verleend worden wanneer het eerder genomen aanwijzingsbesluit onherroepelijk geworden is.

Kerkgenootschappen hebben het recht op een (eigen) bijzondere begraafplaats, dit (afdwingbare) recht bestaat niet voor particulieren. Formeel bestaat een wettelijke mogelijkheid dat particuliere grond aangewezen kan worden als bijzondere particuliere begraafplaats. De gemeenteraad zou er voor kunnen kiezen hier aan mee te werken wanneer voldaan wordt aan de (minimale) wettelijke eisen die volgen uit de Wet op de lijkbezorging (Wlb), Besluit op de lijkbezorging (Blb), Inspectierichtlijn Wlb en de Wet ruimtelijke Ordening (Wro).

12: Begraven op particuliere grond

De gemeente verleent geen medewerking aan het realiseren van (nieuwe) bijzondere privé begraafplaatsen op eigen grond binnen de gemeente.

De afgelopen jaren zijn er enkele vragen geweest over de mogelijkheden voor begraven op eigen grond. Er zijn in onze gemeente in potentie veel mogelijkheden om op landerijen en bospercelen te begraven. Gezien de ontwikkelingen met betrekking tot de kosten voor algemene begraafplaatsen en de duur van grafrechten kan verwacht worden dat dit soort vragen in de toekomst vaker voorkomen. In de gemeente Midden-Drenthe zijn voldoende reguliere mogelijkheden voor begraven en asbestemming aanwezig. Het is niet wenselijk om meer begraafplaatsen aan te leggen.

Een privé begraafplaats legt een langdurig beslag op de ruimte. Een privé begraafplaats kan toekomstige planologische ontwikkelingen in de weg staan. Dit geldt voor zowel de bebouwde kom als voor het buitengebied. Net als bij algemene begraafplaatsen is het de verantwoordelijkheid van de gemeente om toezicht te houden en de ongestoorde grafrust te handhaven. Dit wordt lastiger en kost meer tijd naarmate er meer versnippering optreedt.

4.10 Wensen begrafenis-, uitvaart en aulaverenigingen

Er zijn in Midden-Drenthe meerdere aulaverenigingen, uitvaart- en begrafenisverenigingen.

- Aulavereniging Smilde
- Begrafenisvereniging Beilen-Hooghalen en omstreken
- Begrafenisvereniging Hijken en omstreken
- Begrafenisvereniging "De Laatste Eer" Bovensmilde
- Begrafenisvereniging Wijster en omstreken
- Uitvaartvereniging Westerbork en omstreken
- Uitvaartvereniging Laatste Eer Hoogersmilde
- Uitvaartvereniging Smilde
- Uitvaartcentrum Beilen

Jaarlijks is er een overleg met bovenstaande begrafenis-, uitvaart- en aulaverenigingen. In dit overleg wordt gesproken over werk in uitvoering, beleidswijzingen en wensen. Er is ook gesproken over een toekomstbestendige invulling van de begraafplaatsen in Midden-Drenthe.

Naast het reguliere overleg heeft de gemeente ook deelgenomen aan uitvaartbeurzen in Beilen, Westerbork en Smilde. Door gesprekken en vragen van bezoekers van deze beurzen weten we wat er leeft onder onze inwoners.

Uit het overleg met de verenigingen en vanuit de beurzen zijn onder andere de volgende ideeën en wensen ontstaan:

- Langjarige grafrechten
- Grafrechten betalen in termijnen
- Meer mogelijkheden voor Natuurbegraven
- Bovengronds begraven
- Bijzondere gedenktekens
- Bijzondere gedenkplek

Een aantal van deze wensen zijn in de voorgaande uitgangspunten al aan de orde gekomen. De rest wordt hieronder ingevuld.

13: Verbreden aanbod op de begraafplaats

Er komen meer mogelijkheden op de begraafplaats(en) zodat het aanbod beter aansluit bij de huidige vraag van opdrachtgevers en nabestaanden.
--

- Asbestemming natuurlijke begraafplaats Witteveen
- Een deel van de bosbegraving Witteveen wordt aangewezen voor asbestemming. Het voorstel is om hier urnenplaatsen uit te geven van 1*1 m¹ waar onder dezelfde voorwaarden als de bosgraven een gedenkteken op mag worden geplaatst.
- Natuurbegraving bosgedeelte Hijken
- We creëren een mogelijkheid voor natuurlijk begraven/asbestemming in het bosgedeelte van de begraafplaats Hijken.
- Bovengronds begraven
- We creëren de mogelijkheid om individueel bovengronds in de rij begraven te worden.
- Meerdere asbussen per graf
- Er mogen zoveel mogelijk asbussen in een graf of nis als er op een redelijke manier in gaan.
- Uitbreiden mogelijkheden voor bijzondere gedenktekens Eursingerhof
- Er komt een gedeelte op de begraafplaats Eursingerhof met ruimere mogelijkheden voor gedenktekens. Het extra ruimtegebruik wordt naar rato in de grafrechten verrekend.
- Uitbreiden mogelijkheden voor bijzondere gedenkplaatsen

- De gemeente staat in beginsel positief tegenover maatschappelijke verzoeken voor bijzondere gedenkplaatsen. Het beheer en onderhoud hiervan is de verantwoordelijkheid van de aanvrager.

In een aantal gevallen moeten er verordeningen of uitvoeringsbesluiten aangepast worden om de voorgestelde veranderingen mogelijk te maken.

Voorgestelde locatie natuurbegraafplaats Hijken

Bovengronds begraven

Bijzonder gedenkmonument voor geruimde graven op de begraafplaats Bovensmilde

4.11 Historische en opvallende grafbedekking

14: Historisch en opvallende grafbedekking

Voorgesteld wordt om nadere regels en beoordelingscriteria voor historische en opvallende graven te omschrijven. Het beheer en onderhoud van historische en opvallende graven te betalen vanuit een speciaal budget ten behoeve van monumenten.

In de Artikel 27 van de beheersverordening staat vermeld dat de gemeente een lijst bij houdt van historische en opvallende graven.

1. Het college houdt een lijst bij van graven die van historische betekenis zijn of waarvan de grafbedekking een opvallende kwaliteit heeft.
2. Alvorens tot ruiming van graven wordt overgegaan onderzoekt het college of er graven zijn die in aanmerking komen om op de lijst te worden bijgeschreven.
3. De gemeenteraad beslist over het ruimen van graven en het verwijderen van grafbedekkingen die op de in het eerste lid bedoelde lijst staan.

Deze lijst is echter nog nooit opgesteld. Het voorstel is om aan de hand van beoordelingscriteria een lijst op te stellen en hierbij de begrafenis-, uitvaart en aulaverenigingen, dorpsbelangen en historische verenigingen te betrekken.

Deze lijst zou in de toekomst gebruikt kunnen worden wanneer er verzoeken komen voor het opknappen van graven. Door graven aan te wijzen en in stand te houden neemt de gemeente ook een verplichting op zich voor het onderhoud en het in stand houden ervan. Geadviseerd wordt om hier behouden mee om te gaan en hiervoor budget beschikbaar te stellen.

4.12 Communicatie

We gaan kijken hoe we de gemeentelijke begraafplaatsen en bijbehorende diensten nog beter kunnen promoten. Dit kan bijvoorbeeld via lokale uitvaartbeurzen. Het is ook belangrijk om alle informatie op de website toegankelijk, representatief en actueel te houden.

Bij werkzaamheden in Midden-Drenthe of op een bepaalde begraafplaats worden de lokale begrafenis-, uitvaart en aulaverenigingen betrokken en geïnformeerd. Informatie over werkzaamheden wordt ook opgehangen in de informatieborden op de begraafplaats zodat nabestaanden en bezoekers ook op de hoogte zijn.

5. Uitvoering

De uitvoering van dit beleid gaat een aantal jaren in beslag nemen. Een zorgvuldige voorbereiding en goede communicatie zijn hierbij essentieel. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering van het beleid. Voor een aantal zaken, zoals de verordeningen, de leges en de financiën, komen we terug bij de raad.

5.1 Aanpassen verordeningen

Na het vaststellen van het beleid kan gestart worden met het aanpassen van de verordeningen om een aantal van de voorgestelde maatregelen uit te kunnen voeren. De raad zal deze verordeningen ter vaststelling aangeboden krijgen.

5.2 Verwijderen grafbedekking en ruimen

Het verwijderen van grafbedekking en het ruimen van graven moet zorgvuldig voorbereid en gecommuniceerd worden. Voor Wijster, Hijken en Hooghalen zijn de eerste voorbereidingen al in gang gezet voor het verwijderen van verwaarloosde grafmonumenten zonder rechthebbende. Op de begraafplaats

Kyllot is nog beperkte capaciteit om te begraven. Hier zal in de komende jaren geruimd moeten worden. Begrafenis-, uitvaart en aulaverenigingen worden hierbij betrokken.

5.3 Financiën

Er is binnen het reguliere budget geen rekening voor het op grote schaal verwijderen van grafbedekking, het ruimen van graven of andere projecten. De verwachting is dat er in 2020 nog geen extra budget noodzakelijk is.

Aanvullend budget zal aangevraagd worden op het moment dat er concrete werkzaamheden of projecten zijn. Een van deze projecten is bijvoorbeeld het voorbereiden de bosbegraafplaats Hijken. Er moet een pad komen en er moet ruimte gecreeerd worden om te kunnen begraven.

Bijlagen

Bijlage 1: Begripsomschrijvingen

Bijlage 2: Begraafplaatsen Midden-Drenthe

Bijlage 3: Mogelijkheden per begraafplaats

Bijlage 4: Capaciteit per begraafplaats

Bijlage 5: Begraafplaatsen met uitgegeven grafrechten

Bijlage 1: Begripsomschrijvingen

begraafplaatsen:

begraafplaats te Bovensmilde

begraafplaats Kyllot te Smilde

begraafplaats Kerkenveld te Smilde

begraafplaats te Hoogersmilde (algemene gedeelte)

begraafplaats te Hijken

begraafplaats te Hooghalen

begraafplaats Eursingerhof te Beilen

begraafplaats aan de Asserstraat te Beilen

begraafplaats aan de Torenlaan te Beilen

begraafplaats te Wijster

begraafplaats te Westerbork

begraafplaats te Witteveen

eigen graf: een graf, grafkelder daaronder begrepen, waarvoor aan een natuurlijk of rechtspersoon het uitsluitend recht is verleend tot:

1. het doen begraven en begraven houden van lijken;
2. het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen;
3. het doen verstrooien van as;

algemeen graf: een graf bij de gemeente in beheer waarin aan een ieder gelegenheid wordt geboden tot het doen begraven van lijken;

eigen urnengraf: een graf, grafkelder daaronder begrepen, waarvoor aan een natuurlijk of rechtspersoon het uitsluitend recht is verleend tot:

1. het doen bijzetten en bijgezet houden van asbussen met of zonder urnen;
2. het doen verstrooien van as;

algemeen urnengraf: een graf bij de gemeente in beheer waarin aan een ieder gelegenheid wordt geboden tot het doen bijzetten van asbussen met of zonder urnen;

eigen urnennis: een nis waarvoor aan een natuurlijk of rechtspersoon het uitsluitend recht is verleend tot het doen bijzetten en bijgezet worden van asbussen met of zonder urnen;

urn: een voorwerp ter berging van één of meer asbussen;

asbus: een bus ter berging van as van een overledene;

verstrooiingsplaats: een plaats waarop as wordt verstrooid;

grafbedekking: gedenkteken en grafbeplanting op een graf, een verstrooiingsplaats of gedenkplaats;

gedenkplaats: een plaats ingericht om overledenen te gedenken;

beheerder: de ambtenaar die belast is met de dagelijkse leiding van de begraafplaatsen of degene die hem vervangt;

---

rechthebbende: de rechthebbende op een eigen graf of urnennis.

Bijlage 2: Begraafplaatsen Midden-Drenthe

Bovensmilde

1. Witterweg 17E, 9421 PE Bovensmilde;

Hoogersmilde

2. Joodse begraafplaats nabij (woning) Rijksweg 120 te Hoogersmilde, geen adres;
3. Rijksweg 115A, 9422 CH Hoogersmilde;

Smilde

4. Veenhoopsweg 13, 9422 AA Smilde;
5. Boerenlaan 9, 9422 JK Smilde;

Hijken

6. Molenkamp 5, 9415 PV Hijken;

Hooghalen

7. Nijlanden 5A, 9414 AR Hooghalen;

Beilen

8. Eursing 7, 9411 XA Beilen;
9. Asserstraat 64, 9411 LN Beilen;
10. Torenlaan 1, 9411 KD Beilen;
11. Joodse begraafplaats aan de Scheuningskamp te Beilen, geen adres;

Westerbork

12. Kerkhoflaan 10, 9431 AA Westerbork;

Witteveen

13. Mej. A. Talmaweg 55, 9439 TJ Witteveen;

Wijster

14. Dwarsakkers 10, 9418 PM Wijster

Bijlage 3: Mogelijkheden per begraafplaats

	(Urnen) graf	Graf Kinderge- deelte	Urnen nis	Urnenheuvel	Strooiveld met gedenkte- ken	Bijzeten as- bus be- staand graf
Torenlaan Beilen						X
Asserstraat Beilen	X		X		X	X
Eursingerhof Beilen	X	X	X	X	X	X
Hooghalen	X		X		X	X
Hijken	X	X	X		X	X
Wijster	X		X		X	X
Westerbork	X	X	X		X	X
Witteveen	X				X	X
Natuurbegraafplaats Witteveen	X					X
Smilde	X	X	X		X	X
Bovensmilde	X	X	X		X	X
Hoogersmilde						X

Bijlage 4: Capaciteit per begraafplaats

Begraafplaats	Gereserveerde graven	Uitgeven huurgraven	Schatting nog uit te geven graven	Vrijgekomen graven	Gemiddelde uitgifte van graven per jaar	Verwachting aantal jaren vooruit
Witteveen (natuur begraven)	28	60	300		10	32
Westerbork Nieuw	168	294	500	2	20	33
Westerbork Oud	160	39	0	6	4	41
Hooghalen	49	259	600	33	8	84
Hijken	37	178	130	25	4	47
Hoogersmilde	0		0		0	
Kerkenveld	13	39	400		0	
Kyllot Smilde	162	894	40	115	20	15
Wijster	28	164	80	40	3	48
Asserstraat	138	941	35	336	4	126
Bovens milde	30	221	350	6	8	47
Eursingerhof	106	222	1172		32	39
Torenlaan	0	0	0		0	
Joodse begraafplaats Beilen						
Joodse begraafplaats Hoogersmilde						
Totalen	919	3311	3607	563	113	

Begraafplaats		Uitgeven urnennissen	Schatting nog uit te geven urnennissen	Vrijgekomen urnennissen	Gemiddelde uitgifte van urnennissen per jaar	Verwachting aantal jaren vooruit
Witteveen	n.v.t.		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0
Westerbork		113	22	15	4	19
Hooghalen		21	17		2	9
Hijken		9	27		1	14
Hoogersmilde	n.v.t.		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Kerkenveld	n.v.t.		n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Kyllot Smilde		63	9		2	5
Wijster		31	7	0	2	4
Asserstraat		90	0	0	0	0
Bovens milde		26	10		2	5
Eursingerhof		47	46		4	23
Totalen	0	400	138		17	

Begraafplaats	Gereserveerde plaatsen in urnengraven	Uitgeven huururnengraven	Schatting uit te geven urnengraven	Vrijgekomen urnengraven	Gemiddelde uitgifte van urnengraven per jaar	Verwachting aantal jaren vooruit
Witteveen		3	17	0	1	17
Westerbork		90	25		4	6,25
Hooghalen		8	12		1	12
Hijken		4	12		1	12
Hoogersmilde	n.v.t.		n.v.t.		n.v.t.	
Kerkenveld	n.v.t.		n.v.t.		n.v.t.	
Kyllot		13	17		2	8,5
Wijster		11	20		2	10
Asserstraat		45	15		1	15
Bovens milde	n.v.t.					
Eursingerhof		48	150		5	30
Totalen	0		268		17	

Bijlage 5: Begraafplaatsen met uitgegeven grafrechten

In deze bijlage vindt u de volgende overzichten

- Begraafplaats Asserstraat Beilen
- Begraafplaats Eursingerhof Beilen
- Begraafplaats Bovensmilde
- Begraafplaats Hooghalen
- Begraafplaats Hijken
- Begraafplaats Hoogersmilde
- Begraafplaats Kerkenveld Smilde
- Begraafplaats Westerbork
- Begraafplaats Kyllot Smilde
- Begraafplaats Wijster
- Begraafplaats Witteveen

